

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ПЛОВДИВ
ФАКУЛТЕТ „ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ”
ЦЕНТЪР ЗА ДИСТАНЦИОННО ОБУЧЕНИЕ

ЛЕКЦИЯ № 16

**ХИГИЕНА НА ТРУДА – ПРЕДМЕТ, ЦЕЛ, ЗАДАЧИ НА ТРУДОВАТА
МЕДИЦИНА.**

ЛЕКЦИОНЕН КУРС: “ХИГИЕНА И МЕДИЦИНСКА ЕКОЛОГИЯ”

доц. д-р Марияна Стойновска, д.м.
катедра „Хигиена, медицинска екология,
професионални заболявания и МБС”

International Labour Organization
"Promoting decent work for all"

ПРЕДМЕТ И ЗАДАЧИ НА ТРУДОВАТА МЕДИЦИНА

Трудовата медицина като клон от профилактичната медицина.

1. Трудовата медицина е отрасъл от хигиената, който изучава въздействието на трудовия процес и условията на производствената среда върху организма на човека.

Хигиената на труда разработва хигиенно-профилактични мероприятия с **цел:**

- ✓ да запази здравето и живота на работещите;
- ✓ да повиши работоспособността на работещите;
- ✓ да повиши производителността на труда;

Трудовата дейност на човека протича в условията на определена производствена среда (**работна среда**), която при неспазване на хигиенните изисквания може да оказва неблагоприятно въздействие на върху работоспособността или здравето на човека. Работната среда е част от околната среда.

2. Трудово законодателство и контролни органи – създават правилата за безопасна работа контролира спазването им и определя наказателни санкции. Конституция на Р.България, Кодекс на труда, Закони (напр. Закон за здравословни и безопасни условия на труд), Наредби (напр. Наредба за изготвяне режими за труд и почивка), Постановления на Министерски съвет.

- **Според закона, Работодателят трябва:**

- да предвиди възможни наранявания и опасности и да вземе мерки за предотвратяване;
- профилактика на професионалните заболявания;
- да обясни и информира за риска и как да се контролира;
- да обучи работещите;
- да създаде безопасни условия на труд;
- да докладва инциденти и професионални заболявания;
- да има готовност за долекарска помощ;
- да осигури ЛПС

- **Работещите са задължени:**

- да носят работното облекло и ЛПС;
- да преминат обучение;
- да спазват дисциплина и грижа за безопасността на колегите;
- обща отговорност за безопасности здраве при работа;
- задължително явяване на профилактичен преглед

3. Съвременните задачи на трудовата медицина.

През XXI век е постигната:

- механизация на труда,
- автоматизация и дистанционно управление на производствените процеси,
- усъвършенстване на дизайна на машините и приспособяването им към изискванията за безопасна работа на човека,
- въведени са нови технологични процеси.
  - ✓ Ефектът от работните процеси е икономически по-изгоден.
  - ✓ Съкратен е делът на физическия труд и е разширен обема на работата, свързана с психо-сензорно напрежение.
  - ✓ Ускорени са темповете на работа, повишени са изискванията към индивида, което създава условия за стрес и по-бързо настъпване на умора, преумора и burn out syndrome.
  - ✓ Някои нови технологии и енергии, нови химични съединения оказват токсичен, алергичен, канцерогенен ефект върху организма.

4. Трудовата медицина изучава влиянието на **факторите на работния процес**

(правостояща работна поза, работа на смени с нощен труд, работа с предимно статично напрежение, тежка физическа работа) и на **факторите на работната среда** (експозиция на микроорганизми, токсични вещества, шум, вибрации, йонизираща радиация, електромагнитни полета) върху организма.

Тези фактори може, при определени условия, да бъдат *опасни* за човека като предизвикат инциденти с остри нарушения или смърт, или *вредни* като влияят отрицателно на работоспособността на работника, предизвикват професионални заболявания или усложнения на съществуващите общи заболявания.

Фактори на трудовия (работния) процес.

- **Определение:** Условията на труд се определят и от характера на труда, организацията на труда, взаимоотношенията в екипите, организацията на работните места.
- **Същност :** /тежест, напрежение, работна поза, работни движения/
- **Характерни професии и трудови дейности.**

Факторите на работната среда се разделят на:

- **Физични:** шум, вибрации, йонизираща радиация, нейонизиращи лъчения, атмосферно налягане, климатични параметри (температура, влажност, движение на въздуха), ниво на осветеност на работното място, фиброгенни прахове

- *Химични*: всякакви токсични вещества и съединения, в различно агрегатно състояние, които могат да предизвикат остри или хронични, общи или локални поражения на организма, а понякога и да бъдат причина за късни последици.
  - *Биологични*: патогенни микроорганизми, микробни препарати, сапрофитна спорообразуваща микрофлора (в животновъдството).
  - *Психогенни*: стрес при работа, дискриминация и тормоз на работното място
- **Съвременен разбирателен на значението на безопасност и здраве при работа:**
Европейска стратегия за well-being и работещите.

Задължение на Работодателя - осигуряване на безопасни условия на труд за място и пространство, екипировка, машини, работна среда, вентилация, осветление, почистване и битови условия, работно и защитно облекло, улеснено предвижване.

5. Ролята на контролните органи на МЗ и МТСП за осигуряване на обществено здраве, по-специално безопасност и здраве при работа.

1. Извършване на предварителен санитарен контрол
2. Извършване на текущ санитарен контрол

Органи, отговорни за организация и поддържане на структурата на превантивния контрол на работната среда в Р.България:

- *Министерство на труда и социалната политика* с различни дирекции и *Главна инспекция по труда* с регионални подразделения
- *МЗ* - I Зам. Министър; Главен инспектор по обществено здраве; Национални центрове. *Регионалните Здравни Инспекции*

II. Ергономията е наука за законите на труда. Названието на този дял от трудовата медицина произлиза от гръцките думи (ergon-работа, nomos-закон).

Ергономията обединява редица други науки (физика, механика, дизайн, анатомия, физиология, психология и др.), които решават задачата за повишаване на ефективността на трудовата дейност на човека.

Човекът се разглежда като елемент от ергономичната система, звено от общата система „човек-околна среда“. В това число приспособяване към физиологичните и психични (когнитивни) възможности на човека по отношение на:

- ✓ работните машини, съоръжения и инструментариум,
- ✓ факторите на трудовия процес (работна поза, тежест на труда, и др.),
- ✓ условията на труд и работната среда: микроклимат и пространство, работна поза, мебели, осветление.

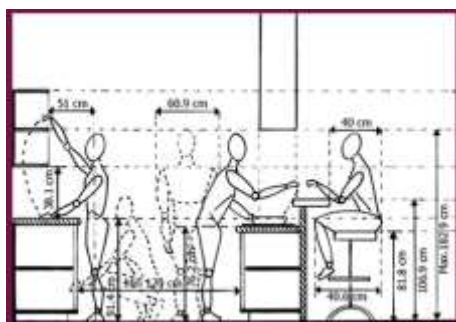

Следователно, в новите условия на труд, задачите пред трудовата медицина са се усложнили и умножили, а също така се е появила необходимост от съвместна работа с други науки - психология, клиничните медицински дисциплини, ергономия, антропология, промишлен дизайн, статистика и др.

Рационализацията на трудовата дейност трябва да бъде насочена не само към постигане на високи производствени резултати, но към изискванията на физиологията на труда: ограничаване на умората и създаване на благоприятни условия за труд.

Това включва:

1. Спазване на ергономичните изисквания към работното място (на основното оборудване, помощните устройства и принадлежности, приспособления и инструменти);
2. Рационализация на работните движения и работна поза;
3. Изграждане на **динамичен стереотип** (основава се на способността на нервната система да натрупва и сумира следи от мозъчните възбудни процеси при многократни повторения на работни процеси, като се повишава функционалната им подвижност и концентрация);
4. Въвеждане на нови технологии и апаратура;
5. Проектиране на работното помещение според правилата на промишления дизайн .

RESPECT ALL PROFESSIONS!

